

Creșterea coeziunii grupului de studenți prin utilizarea strategiilor educaționale centrate pe elev în seminariile de pedagogie

Viorica - Torii CACIUC*

Abstract

Increasing students group cohesion using student - centered educational approaches in teaching seminars

Implementation of educational strategies centred on the student - subject of learning teacher provides multiple opportunities for student's knowledge of personalities, especially in terms of networking, and the latter, can create learning experiences and training or practice of specific skills and capacities didactic teaching, including those relating to the management group and that of learning.

Keywords: educational strategies centred on the student, learning experiences, education job skills, teaching

Schimbările permanente, datorate marilor probleme social – economice și profesionale ale societății contemporane, precum și adaptării la standardele de calitate impuse de integrarea în Uniunea Europeană, impun școlii românești aplicarea direcțiilor strategice reflectate în principiile, valorile și normele stabilite la nivelul politicilor educaționale MEdC. Toate acestea constituie o oportunitate benefică pentru instituțiile școlare de a-și păstra statutul de importante surse de progres, prin care ar putea urmări aplicarea unor obiective majore precum: a se adresa beneficiarilor direcți cu care lucrează, elevi și părinți, a răspunde nevoilor lor obiective, a se adapta activ comunității și spațiului socio- cultural în care funcționează.

Utilizarea strategiilor educaționale centrate pe elev în programele de formare inițială a cadrelor didactice constituie o bună oportunitate pentru formarea și dezvoltarea unor competențe precizate în standardele pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, cum ar fi: utilizarea metodelor și strategiilor pentru un management al clasei eficient, practicarea unui comportament inovativ, proiectarea și evaluarea activității de la clasă ca act de comunicare, elaborarea instrumentelor de evaluare pentru

* Asist. univ. drd ., Universitatea *Dunărea de Jos*, Galați

un management al comunicării eficiente între cadre didactice- elevi- părinți, valorificarea metodelor și tehnicilor de cunoaștere și comunicare reciprocă a personalului școlii și a reprezentanților comunității, precum și a disponibilității de colaborare pentru creșterea calității serviciilor educaționale asigurate de școală la nivelul comunității, utilizarea calculatorului, ca modalitate TIC în vederea integrării utilității acestuia în procesul didactic.

În acest context, activitățile din cadrul cursurilor și seminariilor de pedagogie au urmărit aprofundarea problematicii strategiilor educaționale centrate pe elev prin valorificarea acestuia în aplicațiile și exercițiile de proiectare desfășurate în cadrul acestora. Prin demonstrarea și exersarea acestor strategii s-a vizat, din nou, conștientizarea de către viitorii profesori a importanței pregătirii psihopedagogice și metodice a cadrelor didactice. Oportunitatea aplicării lor în activitatea educațională, analiza calitativă și cantitativă a raportului avantaje – dezavantaje a acestor strategii și împărtășirea noilor experiențe de învățare căpătate pe parcursul seminariilor au constituit pentru studenții care au frecventat această disciplină o premisă a creșterii motivației pentru profesiunea didactică. Pornind de la aceste considerente, ne-am propus ca prin cercetarea de față să ameliorăm discrepanțele dintre pregătirea teoretică și practică a viitorilor profesori prin promovarea strategiilor educaționale centrate pe elev, aceasta fiind o continuare a unor preocupări mai vechi (Caciuc, V., 2006).

Ipoteza și obiectivele cercetării

Prin utilizarea strategiilor educaționale centrate pe elev în activitățile didactice se vor obține performanțe superioare în pregătirea teoretică și practică a viitorilor profesori, în vederea aplicării unui management al clasei eficiente și practicarea unui comportament inovativ în procesul de învățământ.

Obiectivele cercetării:

- În ceea ce privește profesorul:
 - trecerea de la mentalitatea că procesul de învățământ este unul de predare – ascultare la mentalitatea că acest proces este, în principal, unul de organizare științifică a muncii de învățare a studenților;
 - utilizarea unor metode cu ajutorul cărora să se deplaseze accentul de la activitatea de predare - ascultare la munca efectivă, la învățarea și înțelegerea temelor de curs și seminar din clasă de către cursanți, acestea constituindu-se atât într-o bază pentru aprofundare prin studiu individual, cât și într-o experiență de aplicare a strategiilor centrate pe elev;
 - aplicarea creatoare a procedeelelor experimentale, prevenind tipizarea exagerată a acestora sau utilizarea lor în forme invariabile, astfel încât activitatea de perfecționare să se realizeze în mai multe registre psihice sau potrivit cu particularitățile fiecăruia, cursanții căpătând o motivație crescută față de tematica abordată.

- În ceea ce privește cursanții:

- trecerea de la mentalitatea că procesul de învățământ este unul de ascultare – predare la mentalitatea că acest proces este, în principal, unul de organizare științifică a muncii de învățare a studenților;

- formarea unui sistem de capacități și deprinderi de muncă corespunzătoare metodelor interactive, necesare aplicării acestora în activitățile didactice, pe care să și le însușească în cel mai scurt timp: capacitatea de a trece rapid de la o activitate la alta, deprinderea de a urmări argumentarea unui coleg, deprinderea de ascultare activă, capacitatea de a formula întrebări, capacitatea de a esențializa un conținut și de a susține o prezentare în fața colegilor, capacitatea de a realiza feed-back-ul, capacitatea de proiectare a organizării și desfășurării activităților didactice din perspectiva centrării acestora pe elevi etc.

- procedeele experimentale să intre în stilul de muncă al cursanților, să fie utilizate frecvent în clasă, pe parcursul activităților didactice, apoi treptat să fie transferate atât în stilul de predare și comunicare prin practicarea unui comportament inovativ în cadrul lecțiilor;

- exersarea procedeelelor experimentale formează și dezvoltă competențe de relaționare și comunicare atât pe verticală (profesor – elev, elev - profesor), cât și pe orizontală (elev – elev, elev – clasă, clasă - elev).

Metodologia cercetării

În cercetarea de față am utilizat experimentul ce a avut ca schemă experimentală selectarea aleatoare a unui singur eșantion numit experimental, urmat de aplicarea unui chestionar după fiecare din etapele sale, analiza produselor activității. Strategia educațională utilizată în cadrul experimentului a fost următoarea: conversația, explicația, dezbateră, brainstorming, problematizarea, învățarea prin descoperire, philips 6/6, interviul în trei trepte, controversa academică, ciorchinele, cvintetul, S.I.N.E.L.G., jurnalul dublu, tehnica Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați, Știu/Vreau să știu/ Am învățat, metoda cadranelor, predarea reciprocă și mozaic I, accentul fiind pus pe activitatea de grup și pe învățarea prin cooperare. Menționez că întreaga activitate de seminar s-a realizat prin team – teaching. Pentru a se vedea valoarea adăugată a performanțelor obținute pe parcursul seminariilor de către studenți, acestea se finalizau cu exerciții de proiectare și direcții de valorificare a strategiilor exersate la specificul disciplinelor pe care le aveau de predat în practica pedagogică, iar unele dintre proiectele realizate și susținute de ei din perspectiva studiată au constituit piese ale portofoliului de evaluare finală la disciplina „Pedagogie”. Eșantionul de subiecți a fost constituit din 40 de studenți din anii I, respectiv II, de la diverse specializări: științe, mecanică, litere, de aproximativ aceeași vârstă, cu posibilități înalte, cu o motivație medie față de profesiunea didactică.

Strategiile educaționale centrate pe elev - exersate pe parcursul seminariilor și pe care nu ne propunem să le descriem în această lucrare, ele fiind prezentate amănunțit

în suportul de curs - permit studenților să experimenteze rolul de profesor, călăuzindu-i pe ceilalți în studierea și asimilarea / înțelegerea unui conținut, material de studiat / text. Li se creează, astfel, studenților ocazia de a se transpune empatic în postura de profesor, situație în care își pot forma sau exersa unele capacități și deprinderi specifice meseriei didactice, cum ar fi cele de comunicare, interrelaționare, de a esențializa și de a transmite cunoștințe, de a asculta activ, de a formula întrebări, de a se face ascultat etc. Se consideră că prin utilizarea acestor strategii educaționale centrate pe elev / subiect pot fi create experiențe de învățare și se formează sau se dezvoltă unele priceperi și deprinderi specifice meseriei didactice (Caciuc, V., 2006), printre care și acelea de îmbina și organiza eficient metodele și procedeele didactice cu formele de organizare a colectivului de elevi, care să permită relaționarea, socializarea, comunicarea și integrarea elevilor, de creare și de management a situațiilor educaționale centrate pe valorificarea și dezvoltarea experienței de învățare a elevilor. Se modifică astfel strategiile de predare – învățare (accentul fiind pus pe activitatea și solicitarea studenților), aceasta constituind, de fapt, variabila independentă a experimentului.

Comparând performanțele finale ale studenților cu cele inițiale se va obține optimizarea performanțelor studenților prin însușirea cunoștințelor la un grad superior cu cel puțin 30%, însușirea unor strategii de predare – învățare noi și prin formarea și exersarea unor priceperi sau deprinderi specifice meseriei didactice, acestea constituind, de fapt, variabila dependentă a experimentului.

Faza preexperimentală s-a concretizat în utilizarea, în cadrul grupului experimental, a unor strategii noi introduse – ciorchinele, interviul în trei trepte, tehnica organizatorului grafic comparativ - diagrama Venn, tabelul conceptelor, tehnica Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați, urmate de dezbateri – în studierea conținutului prevăzut în seminarul respectiv, și anume tema „Educația și problematica lumii contemporane”, respectiv clarificarea unor aspecte referitoare la problematica de actualitate a comunicării educaționale și a nivelurilor de competențe necesare pentru fiecare specializare – jurnalul cu dubla intrare combinat cu ciorchinele realizat pe grupe, philips 6/6 urmate de prezentari și dezbateri frontale pe tema componentelor, formelor și tipurilor comunicării didactice. Această etapă s-a finalizat prin aplicarea unui chestionar de evaluare inițială care a vizat, în mod special, identificarea necesității implementării unei astfel de strategii educaționale în realizarea activităților de perfecționare, precum și așteptările cursanților față de acestea. Studenții au fost de acord, într-un procent de 100% că aceste „strategii centrate pe elev” pot contribui la îmbunătățirea performanțelor lor educaționale și profesionale, în perioada imediat următoare, precum și la creșterea calității educației în instituția școlară din care vor face parte, iar dintre așteptările lor față de aceste activități de seminar, cu o frecvență mai mare, au fost amintite: „noi metode și modalități de predare”, „dobândirea de competențe, deprinderi de eficientizare a procesului instructiv - educativ”, „perfecționarea ca viitor cadru didactic”, „cunoașterea

mai amplă a elevilor”, „modalități de eficientizare a comunicării și relaționării cu elevii, părinții și alți factori educaționali din comunitate”.

Faza experimentală s-a concretizat în utilizarea, în cadrul grupului experimental, a strategiilor noi introduse - brainstorming, problematizarea, învățarea prin descoperire, controversa academică, cvintetul, S.I.N.E.L.G., jurnalul dublu, Știu/ Vreau să știu/ Am învățat, metoda cadranelor, predarea reciprocă, mozaic I - în studierea conținutului prevăzut în următoarele capitole ale programei analitice a disciplinei. Demonstrarea și exersarea acestor strategii a fost urmată în cadrul fiecărei întâlniri cu studenții prin exerciții de valorificare a acestora în proiectarea unor scenarii didactice specifice disciplinelor pe care le aveau de predat în practica pedagogică. Prin chestionarul de evaluare intermediară am urmărit pe de o parte obținerea de date care să ne conducă la reglarea și ameliorarea procesului didactic pe parcursul experimentului, dar și obținerea de date privind modul de pregătire pentru seminarul de pedagogie, cât și reflecțiile studenților privind utilitatea seminariilor și a strategiilor folosite în cadrul acestora. Astfel, toți studenții, în procent de 100%, au apreciat că seminariile desfășurate până la data aplicării chestionarului au adus elemente suplimentare de interactivitate față de activitățile similare precedente, iar dintre acestea, cu o frecvență mai mare au fost menționate: lucrul preponderent în grup și eficientizarea acestuia, centrarea activității pe studenți și experimentarea personală a diverselor strategii, posibilitatea învățării lor mai bine pentru a le aplica în viitor, o mai bună relație profesor – student, o mai bună modalitate de integrare și relaționare între studenți, atât la nivelul grupei, cât și a grupurilor de lucru din cadrul activităților. În ceea ce privește propunerile pentru optimizarea activităților viitoare, aproape toți studenții au menționat folosirea a cât mai multe strategii centrate pe elev, în vederea trăirii lor de către ei și pentru a putea decide care este cea mai potrivită strategie pentru lecțiile pe care le au de susținut.

Ultima fază a experimentului a coincis cu evaluarea finală realizată prin susținerea unui portofoliu ce cuprindea un proiect didactic la dirigenție care valorifică strategiile centrate pe elev studiate în cadrul activităților de seminar și o probă de evaluare la disciplina de specialitate, respectiv un referat pe tematica de seminar la alegere și un eseu pe tema „Competențele cadrului didactic” în care să valorifice și experiența de învățare căpătată în urma implementării strategiilor educaționale centrate pe elev în seminariile de pedagogie. Rezultatele chestionarului de evaluare reflectă unanimitatea, în procent de 100%, a:

- contribuției disciplinei „Pedagogie” la îmbunătățirea pregătirii studenților pentru cariera viitoare, prin metode și strategii educaționale noi, utile în procesul instructiv – educativ, clarificarea unor noțiuni, exemplificarea și exersarea diverselor strategii, o mai bună înțelegere a relației profesor – elev;

- reprezentării dimensiunii practic – aplicative în acest curs;

- accesibilității conținutului cursului, fiind ușor de înțeles, organizat și sistematizat, cu metode bine explicate și exemplificate.

Printre punctele tari ale activităților de perfecționare au fost menționate: caracterul sistematic și științific al conținutului, modalitatea de prezentare a noilor strategii, buna pregătire a cadrelor didactice și exemplificările multiple, iar printre punctele slabe: numărul relativ redus de strategii centrate pe elev exersate. Printre propunerile de optimizare a implementării acestor strategii în activitatea didactică se numără: exersarea mai multor metode care pot fi valorificate și ca tehnici de muncă intelectuală, ceea ce le-ar fi de folos studenților în pregătirea pentru examene și formarea unui stil de învățare în conformitate cu cerințele specifice învățământului universitar, posibilitatea aplicabilității acestor strategii în studierea disciplinelor tehnice și a științelor exacte.

În urma analizării produselor activității studenților prezentate am constatat că majoritatea acestora au utilizat cel puțin o strategie educațională centrată pe elev, reușind să treacă relativ ușor peste dificultățile realizării scenariilor didactice. Acest lucru se reflectă și în notele obținute în urma evaluării finale a portofoliilor (16,5 % - nota 10, 19,88% - nota 9, 36,78 % - nota 8, 26,84 % - nota 7).

Rezultatele obținute în urma acestei cercetări demonstrează că performanțele teoretice și practice ale viitorilor profesori în aplicarea unui management al clasei eficient și practicarea unui comportament inovativ în procesul de învățământ din grupa experimentală au crescut simțitor, comparativ cu cele obținute în evaluarea inițială. Aceasta ne conduce la concluzia imperios necesară a extinderii experimentului, prin valorificarea strategiilor centrate pe elev / subiect și în cadrul altor activități didactice și extracurriculare în domeniul de specialitate și nu doar la cele de pregătire psiho – pedagogică (ca în cazul de față). Perfecționarea cadrelor didactice din învățământul superior în utilizarea strategiilor educaționale pe elev / subiect, ar conduce, pe de o parte, la facilitarea comprehensiunii noilor teorii și paradigme din domeniul specialității, iar pe de altă parte, la ameliorarea unor dificultăți cu care se confruntă studenții în cadrul unor discipline de specialitate, cum ar fi: organizarea activității didactice pe ore de curs și ore de seminar conduce la apariția stilurilor diferite de predare – expositiv, la curs, și interactiv, la seminar, (și asta la fiecare disciplină în parte)- care de cele mai multe ori nu coincid cu stilurile personale de învățare ale studenților, precum și dificultăți în adaptarea stilului de predare al profesorului la stilul personal de învățare, diminuarea interacțiunilor pe orizontală și a comportamentului inovativ în comunicarea didactică, preocuparea studenților de a nota „tot ceea ce spune” profesorul, îi transformă din auditori ai cursului în veritabili „scribi”, modul de rezolvare a sarcinilor de învățare, care sunt de un nivel de dificultate mai ridicat etc.

Asigurarea eficienței în activitatea de învățare se face numai prin însușirea și operarea cu metode și tehnici de muncă intelectuală, ceea ce ar conduce cu siguranță la diminuarea hiatus-ului dintre cadrele didactice și elevi, la îmbunătățirea rezultatelor activității de învățare, la temeinicia și trăinicia celor învățate, și de ce nu, la obținerea unei forțe de muncă mai bine calificată, pentru că „astăzi a-i învăța pe alții nu mai înseamnă a-i „teroriza” cu munți de cunoștințe sau cu examene stresante la care nu fac

altceva decât să reproducă din memorie cunoștințe sterile pe care le vor uita în proporție de 70-90% în primele 3-5 zile, ci a-i învăța cum să învețe, cum să se orienteze în informații și cunoștințe (în cunoaștere în genere), cum să le organizeze și să le dezvolte; în esență înseamnă a-i învăța să facă ceva nou, să-și însușească și să dezvolte metode și tehnici de cunoaștere și acțiune umană, a-i învăța într-o formă concentrată și esențializată drumul cunoașterii și progresului uman”(P. Mureșan, 1990).

De asemenea, ar trebui introdus un curs de strategii educaționale centrate pe elev și în planul de învățământul DPPD, încă din semestrul I al anului III de studiu, pentru ca studenții să învețe să practice aceste metode, conducând astfel la crearea unui stil de predare - învățare, ceea ce ar fi mai ușor și de folos acestora în înțelegerea și învățarea mai eficientă și a celorlalte discipline, nu numai a celor pedagogice, pe de o parte, iar pe de alta ar asigura o pregătire inițială de calitate a viitoarelor cadre didactice.

Bibliografie:

- Caciuc, V., (2006) - *Valorizarea tehnicilor centrate pe subiect în predarea pedagogiei*, în vol. de Studii și cercetări științifice *Științe ale educației – Didactici aplicate*, Bacău;
- Dulama, M. E., (2002) - *Modele, strategii și tehnici didactice activizante cu aplicații în geografie*, Ed. Clusium, Cluj – Napoca;
- Dumitru, I. Al. (2000)– *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Editura de Vest, Timișoara;
- Molan, V., Alecu, S., Cherciu, R. D., Cazan, C. M., (2006)- *Condiționări ale calității în educație*, în *Strategii educaționale centrate pe elev*, coord. de Șoitu, L., Cherciu, R. D., Ed. Alpha MDN, Buzău;
- Mureșan, P. (1990)– *Învățarea eficientă și rapidă*, Editura Ceres, București,;
- Steele, J. L.; Meredith, K. S.; Temple, Ch. (2001)– *Lectura și scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice*, Casa de Editura și Tipografia Gloria